

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 2 (136), STYCZEŃ 2024 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski, Łukasz Kulesa, Wojciech Lorenz

Świat według ChRL. Chińskie plany wobec społeczności międzynarodowej

Marcin Przychodniak

Chiny opublikowały w ostatnim czasie szereg dokumentów, w których prezentują inicjatywy wobec społeczności międzynarodowej. Zgodnie z nimi polityka ChRL ma gwarantować stabilizację, rozwój i zwiększenie znaczenia państw rozwijających się. W praktyce chińskie koncepcje są próbą budowy nowego porządku międzynarodowego, z silną pozycją ChRL jako przeciwwagą dla USA. Są one odbierane z zainteresowaniem przez państwa Globalnego Południa, głównie jako element ograniczania wpływów Zachodu. Reakcja UE i USA na aktywność Chin powinna wyrażać się zarówno w działaniach w sferze bezpieczeństwa oraz rozwoju, jak i poprzez zwiększenie politycznej roli państw rozwijających się, np. w organizacjach międzynarodowych.

PISM STRATEGIC FILE

Na początku trzeciej kadencji Xi Jinpinga na stanowisku przewodniczącego ChRL i sekretarza generalnego KPCh jego władza napotyka liczne nakładające się na siebie wyzwania. Do najważniejszych należą zaostrzająca się rywalizacja z USA, agresja rosyjska na Ukrainę¹, skutki pandemii koronawirusa² czy coraz bardziej negatywna postawa UE wobec Chin³. Dominujące w partii stało się przeświadczenie o końcu „okresu strategicznej szansy”, która oznaczała korzyści dla ChRL z dynamicznego i wieloletniego wzrostu gospodarczego, m.in. dzięki wykorzystaniu możliwości, jakie dawała globalizacja. Głębokie problemy strukturalne przekładają się na spowolnienie tempa rozwoju państwa, co skłoniło KPCh do wzmocnienia w polityce wewnętrznej i zagranicznej elementów szeroko rozumianego bezpieczeństwa⁴. Stanowiło to rozwinięcie realizowanej od 2014 r. koncepcji „wszechstronnego bezpieczeństwa narodowego” zaproponowanej przez Xi i wpisanej do statutu KPCh jako element „odrodzenia narodu chińskiego” do 2049 r.⁵ Na arenie międzynarodowej ChRL dostrzegły natomiast nowe możliwości, w tym wzmocnienie pozycji w relacjach z państwami niesprzyjającymi Zachodowi i starającymi się realizować własne interesy w warunkach chińsko-amerykańskiej rywalizacji oraz wojny na Ukrainie.

Chińskie rozumienie terminu „społeczność międzynarodowa” obejmuje państwa i formaty wielostronne, minimalizując rolę m.in. korporacji międzynarodowych i organizacji pozarządowych.

Centralnym elementem chińskiego spojrzenia jest koncepcja „wspólnoty na rzecz przyszłości ludzkości” stworzona jeszcze przez Hu Jintao, poprzednika Xi, a w 1997 r. włączona do statutu KPCh.

Centralnym elementem chińskiego spojrzenia jest koncepcja „wspólnoty na rzecz przyszłości ludzkości” stworzona jeszcze przez Hu Jintao, poprzednika Xi, a w 1997 r. włączona do statutu KPCh. Treścią wypełniają ją obecnie – zaproponowane przez Xi na różnych forach wielostronnych – Globalna Inicjatywa Rozwoju (GIR, zapowiedziana podczas sesji ZO ONZ w 2021 r.), Globalna Inicjatywa Bezpieczeństwa⁶ (GIB, zaprezentowana na forum Boao

w 2022 r.) oraz Globalna Inicjatywa Cywilizacyjna (ogłoszona w 2023 r.), której nowy wymiar przedstawiono w październiku 2023 r., podczas trzeciego forum Pasa i Szlaku (BRI)⁷.

Wzmocnieniu retoryki o chińskiej alternatywie dla obecnego porządku międzynarodowego służą dokumenty publikowane przez chińskie instytucje, m.in. MSZ, Radę Państwową, czyli chiński rząd, a także agencję prasową Xinhua. Precyzują one cele, instrumenty i zakres poszczególnych inicjatyw. W lutym 2023 r. (dzień przed rocznicą rosyjskiej inwazji na Ukrainę) MSZ ChRL opublikowało opis GIB i pierwsze podsumowanie jego efektów od 2021 r.⁸ W marcu Xi ogłosił szczegóły GIC⁹, a we wrześniu 2023 r. MSZ przedstawiło podsumowanie dotychczasowej współpracy w ramach GIR¹⁰, a także

¹ A.M. Dyner, A. Legucka, M. Piechowska, *Rosyjski atak na Ukrainę*, „Komentarz PISM”, nr 12/2022, 24 lutego 2022 r., www.pism.pl.

² M. Przychodniak, D. Wnukowski, *Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę Chin*, „Biuletyn PISM”, nr 106 (2038), 15 maja 2020 r., www.pism.pl.

³ M. Przychodniak, *Chińskie kuszenie Unii Europejskiej a relacje transatlantyckie*, „Biuletyn PISM”, nr 91 (2712), 11 lipca 2023 r., www.pism.pl.

⁴ M. Przychodniak, *Bezpieczeństwo ważniejsze od dobrobytu. Polityczne konsekwencje problemów gospodarczych ChRL*, „Biuletyn PISM”, nr 139 (2760), 3 października 2023 r., www.pism.pl.

⁵ *Xi Jinping: Jianchi zongti guojia anquan guan zou Zhongguo tese guojia anquan daolu* [Xi Jinping: przestrzegać ogólnej koncepcji wszechstronnego bezpieczeństwa narodowego i podążać szlakiem bezpieczeństwa narodowego o chińskiej charakterystyce], „Renmin Ribao”, 15 kwietnia 2014 r., www.people.com.cn.

⁶ M. Przychodniak, *Globalna aktywność ChRL w sferze bezpieczeństwa*, „Biuletyn PISM”, nr 62 (2683), 26 maja 2023 r., www.pism.pl.

⁷ M. Przychodniak, *Zmiany w chińskiej inicjatywie Pasa i Szlaku*, „Biuletyn PISM”, nr 157 (2778), 3 listopada 2023 r., www.pism.pl.

⁸ *The Global Security Initiative Concept Paper*, MSZ ChRL, 21 lutego 2023 r., www.mfa.gov.cn.

⁹ *Full Text of Xi Jinping's keynote address at the CPC in Dialogue with world political parties*, The State Council Information Office, 16 marca 2023 r., www.english.scio.gov.cn.

¹⁰ *The Practical Achievements and Global Contributions of the Global Development Initiative*, MSZ ChRL, 18 października 2023 r., www.mfa.gov.cn.

PISM STRATEGIC FILE

propozycje reformy globalnego zarządzania¹¹. W tym samym miesiącu Rada Państwowa przyjęła stanowisko określające podstawowe zasady „wspólnoty na rzecz przyszłości ludzkości”¹². W październiku 2023 r. MSZ ChRL opublikowało także koncepcję chińskiej polityki sąsiedztwa¹³, natomiast w czerwcu chiński parlament znowelizował ustawę o polityce zagranicznej, kodyfikując i precyzując dotychczasowe zasady jej realizacji, w tym m.in. dominację organów partyjnych nad MSZ.

Chińska wizja

Większość chińskich dokumentów prezentuje dychotomiczny obraz świata opierający się na rywalizacji między bogatym Zachodem a dążącą do rozwoju i zwiększania wpływów grupą

Większość chińskich dokumentów prezentuje dychotomiczny obraz świata opierający się na rywalizacji między bogatym Zachodem a dążącą do rozwoju i zwiększania wpływów grupą tzw. Globalnego Południa.

tzw. Globalnego Południa. W tej rywalizacji Chiny uznają siebie za najstarszą istniejącą cywilizację, największe z państw rozwijających się¹⁴, nastawione na współpracę i wsparcie sprawiedliwych postulatów tej grupy. Nie dążą do hegemonii, opowiadają się za inkluzywnością, ochroną klimatu, stabilizacją sytuacji międzynarodowej oraz większą rolą ONZ. W narracji prezentowanej przez ChRL postulaty te wypełniają w dużej mierze treść koncepcji „wspólnoty na

rzecz przyszłości ludzkości”. Chiny zapowiadają jednocześnie daleko idące zmiany w wybranych obszarach swojej polityki zagranicznej.

Kwestie gospodarcze

Gospodarka światowa i rozwój są najważniejszymi obszarami chińskich działań wobec społeczności międzynarodowej realizowanych za pośrednictwem GIR już od 2021 r., a wcześniej np. przez projekty Pasa i Szlaku. W rozumieniu ChRL rozwój gospodarczy jest kluczowy i ma priorytet wobec innych elementów polityki globalnej. GIR nawiązuje w dużym stopniu do agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 r. W ocenie Chin współpraca międzynarodowa musi mieć bardziej zróżnicowany charakter, w opozycji do aktualnych podziałów między Północą a Południem. ChRL i państwa rozwijające się nie mogą zatem akceptować obecnych „prowokacji ideologicznych” niektórych państw (czyli Zachodu), dotyczących np. uzależniania współpracy gospodarczej od przestrzegania praw człowieka, gdyż zmniejszają one tempo rozwoju, co jest szczególnie odczuwalne przez Globalne Południe. Z tego względu niedopuszczalne są wszelkie działania zmierzające do odłączenia od Chin (*decoupling*) czy ograniczania od nich zależności (*derisking*¹⁵ – Chińczycy traktują oba pojęcia synonimicznie) i wykorzystanie zasobów gospodarczych Zachodu do walki politycznej. GIR ma również służyć rozwojowi współpracy technologicznej, a GIB – regulacji cyberprzestrzeni (w obu przypadkach pod chińskim przewodnictwem).

¹¹ Full text: *Proposal of the People's Republic of China on the Reform and Development of Global Governance*, Xinhua, 13 września 2023 r., www.english.news.cn.

¹² Full text: *A global community of shared future: China's proposals and actions*, State Council Information Office, 26 września 2023 r., www.scio.gov.cn.

¹³ *Outlook on China's Foreign Policy on its neighbourhood in the new era*, MSZ ChRL, 24 października 2023 r., www.mfa.gov.cn.

¹⁴ Zgodnie z klasyfikacją Światowej Organizacji Handlu i słowami ministra spraw zagranicznych Wanga Yi: *Stanowisko ministra spraw zagranicznych ChRL Wang Yi podczas debaty w ZO ONZ*, UN General Assembly General Debate, 24 października 2022 r., <https://gadebate.un.org/en>.

¹⁵ M. Przychodniak, *Chińskie kuszenie Unii Europejskiej a relacje transatlantyckie*, „Biuletyn PISM”, nr 91 (2712), 11 lipca 2023 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

Polityka regionalna

Podstawowym obszarem aktywności Chin jest ich najbliższe sąsiedztwo, czyli Azja Wschodnia i Południowo-Wschodnia. Większość wspomnianych inicjatyw (szczególnie Pasa i Szlak) w pierwotnej wersji odnosiła się do partnerów z tych subregionów, a jednocześnie kontrola polityczna i wojskowa nad Azją Południowo-Wschodnią, Morzem Południowochińskim czy Pacyfikiem jest kluczowa dla realizacji chińskich interesów. Chiny podkreślają, że wszelkie negatywne zjawiska w polityce międzynarodowej (np. nieefektywność mechanizmów globalnego zarządzania i wzrost protekcyjizmu) są silnie odczuwane w Azji, co wymusza reakcję ze strony ChRL. Proponuje ona państwom azjatyckim, szczególnie z Azji Centralnej¹⁶, daleko idące wsparcie w ramach BRI, ale także np. Szanghajskiej Organizacji Współpracy (SzOW)¹⁷. Opublikowany przez MSZ ChRL dokument dotyczący polityki sąsiedztwa wskazuje na wyjątkową pozycję Chin wobec państw ościennych. Chiny uzasadniają w nim bliskie relacje z państwami azjatyckimi, podkreślając ich odrębność systemową i kulturową od Zachodu. W tym kontekście głównym partnerem w ramach polityki sąsiedztwa są dla ChRL państwa ASEAN¹⁸, chińskie podejście nie wskazuje jednak na partnerski charakter tej relacji. W dokumencie ChRL wprost stwierdza, że warunkiem jej aktywnego działania na rzecz pokoju i rozwoju w regionie jest utrzymanie przez te państwa polityki „jednych Chin” i ograniczenie przez nie współpracy z Tajwanem¹⁹. W tekście nie akcentuje się też (nie chcąc nadmiernie zrażać ewentualnych azjatyckich współników podchodzących sceptycznie do rosyjskiej polityki) wagi stosunków z Rosją, która jest „jednym z wielu partnerów” – mimo ogłoszonego w lutym 2022 r. partnerstwa bez granic.

W dokumencie ChRL wprost stwierdza, że warunkiem jej aktywnego działania na rzecz pokoju i rozwoju w regionie jest utrzymanie przez te państwa polityki „jednych Chin” i ograniczenie przez nie współpracy z Tajwanem

Globalne zarządzanie i reforma ONZ

Podczas sesji Biura Politycznego w listopadzie 2023 r. Xi Jinping podkreślał wkład Chin w kształtowanie prawa międzynarodowego i nowych regulacji stosunków międzypaństwowych²⁰. Propozycje reformy globalnego zarządzania, przedstawione we wrześniu ubiegłego roku przez MSZ ChRL, ograniczają się do planów rozwiązania lokalnych konfliktów (wymieniono Syrię, Sudan, Libię i Jemen), ale bez wprowadzania jednostronnych sankcji – w opozycji do pomysłów państw zachodnich. Nie są to alternatywne rozwiązania, a jedynie zaakcentowanie znaczenia narzędzi dyplomatycznych. ChRL zamierza też wykorzystać ONZ do realizacji GIR, GIB, Pasa i Szlaku, a także do proponowania regulacji – m.in. działań w przestrzeni kosmicznej, cyberprzestrzeni czy wobec sztucznej inteligencji. W ocenie Chin konieczne jest odmienne od Zachodu podejście do praw człowieka, które zdaniem chińskich władz nie mają uniwersalnego charakteru, a Rada ds. Praw Człowieka ONZ²¹ powinna w większym stopniu reprezentować państwa rozwijające się. Ewentualna reforma ONZ musi koncentrować się na wsparciu multilateralizmu poprzez wzmocnienie głosu

¹⁶ M. Przychodniak, *Chińskie starania o większe wpływy w Azji Centralnej*, „Biuletyn PISM”, nr 67 (2688), 2 czerwca 2023 r., www.pism.pl.

¹⁷ A. Legieć, *Perspektywy rozwoju Szanghajskiej Organizacji Współpracy*, „Biuletyn PISM”, nr 161 (2359), 10 września 2021 r., www.pism.pl.

¹⁸ D. Wnukowski, *Państwa ASEAN-u wobec inicjatywy Pasa i Szlaku*, „Biuletyn PISM”, nr 175 (1923), 10 grudnia 2019 r., www.pism.pl.

¹⁹ J. Szczudlik, *Stan i perspektywy relacji Polski z Tajwanem*, „Biuletyn PISM”, nr 104 (2725), 3 sierpnia 2023 r., www.pism.pl.

²⁰ Wskazał również na konieczność dostosowania systemu prawnego ChRL do potrzeb chińskiej polityki zagranicznej oraz większego zaangażowania Chin w ochronę swoich obywateli i firm w sporach prawnych poza granicami Chińskiej Republiki Ludowej.

²¹ R. Tarnogórski, *Stany Zjednoczone opuszczają Radę Praw Człowieka*, „Komentarz PISM”, nr 47/2018, 21 czerwca 2018 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

tzw. Globalnego Południa, a także na zwiększeniu kompetencji agencji ONZ. Skład zreformowanej RB ONZ²² powinien w większym stopniu uwzględniać państwa rozwijające się, szczególnie z Afryki. Według ChRL potrzebna jest również lepsza komunikacja i koordynacja aktywności między Organizacją Narodów Zjednoczonych, G20, Bankiem Światowym i Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Konieczna jest także reforma Światowej Organizacji Zdrowia²³. W powyższych sprawach MSZ ChRL nie wskazało jednak propozycji szczegółowych działań.

Znaczenie mocarstw i bezpieczeństwo międzynarodowe

Elementem chińskiego podejścia do społeczności międzynarodowej jest przeświadczenie o gradacji znaczenia państw w zależności od posiadanego przez nie potencjału politycznego, gospodarczego czy militarnego²⁴. Choć dokument koncepcyjny GIB odwołuje się do Karty NZ, w tym zasady równości wszystkich państw, ich suwerenności i integralności terytorialnej, to praktyka działania ChRL

Elementem chińskiego podejścia do społeczności międzynarodowej jest przeświadczenie o gradacji znaczenia państw w zależności od posiadanego przez nie potencjału politycznego, gospodarczego czy militarnego.

(np. w kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę czy relacji ChRL z państwami Pacyfiku²⁵) jest już odmienna. Zgodnie z GIB (co powtórzył w styczniu br. minister spraw zagranicznych Wang Yi) bezpieczeństwo międzynarodowe jest zależne od współpracy głównych państw, czyli ChRL i USA²⁶. W tym kontekście Chiny podkreślają, że rozwiązywanie problemów międzynarodowych na drodze negocjacji winno się opierać na uznaniu priorytetów

mocarstw. Należy to interpretować jako próbę ograniczania znaczenia niektórych organizacji międzynarodowych czy formatów wielostronnych, w których podstawą relacji uczestników nie są różnice potencjałów, a prawo międzynarodowe. Z tego powodu Chiny kładą większy nacisk na formaty wielostronne, w których to one są państwem dominującym (BRICS, SzOW²⁷, forum chińsko-arabskie, relacje z CELAC²⁸, inicjatywa Pasa i Szlaku). Artykuł czwarty znowelizowanej ustawy o polityce zagranicznej wskazuje, że jednym z celów ChRL jest budowa nowego modelu społeczności międzynarodowej. Nie wspomina jednak, aby miał on charakter multilateralny, co sugeruje przywiązanie do wizji dominacji państw o największej sile politycznej i gospodarczej.

Według Chin GIB cechuje holistyczne podejście, uwzględniające interesy bezpieczeństwa wszystkich państw. Ich suwerenność i integralność terytorialna nie mogą być naruszone, ale państwa te nie mogą też odbierać innym prawa do dbania o własne bezpieczeństwo. ChRL powołuje się w tym kontekście na koncepcję niepodzielności bezpieczeństwa, identycznie jak Rosja, która w ten sposób uzasadnia agresję na Ukrainę. Chiny rozmywiają odpowiedzialność państw za utrzymanie pokoju. Brak konkretnej deklaracji co do ich obowiązków i praw daje w praktyce podstawy do rozstrzygania sporów na drodze użycia siły, a nie stosowania prawa międzynarodowego. Artykuł 31 ustawy

²² S. Zaręba, *Reforma ONZ według planu António Guterresa – stan i perspektywy*, „Biuletyn PISM”, nr 237 (2169), 23 listopada 2020 r., www.pism.pl.

²³ S. Zaręba, *Reformy międzynarodowego systemu zarządzania zdrowiem publicznym*, „Biuletyn PISM”, nr 173 (2592), 7 listopada 2022 r., www.pism.pl.

²⁴ Wyrazem tego sposobu myślenia były m.in. słowa o „małych i dużych państwach” ówczesnego chińskiego ministra spraw zagranicznych na forum regionalnym ASEAN w 2010 r., a także kwietniowy komentarz ambasadora ChRL we Francji, w którym odmówił podmiotowości międzynarodowej państwom, które kiedyś były częścią ZSRR, zob. *Chinese envoy to France’s remarks on ex-Soviet states provoke outrage in Europe*, „Le Monde”, 24 kwietnia 2023 r., www.lemonde.fr.

²⁵ M. Przychodniak, *Globalna aktywność ChRL w sferze bezpieczeństwa*, „Biuletyn PISM”, nr 62 (2683), 26 maja 2023 r., www.pism.pl.

²⁶ Wang Yi, *Zixin zili, kaifang baorong, gongdao zhengyi, hezuo gong ying* [Pewność siebie i samodzielność, otwartość i współpraca, uczciwość i sprawiedliwość, współpraca korzystna dla obu stron], MSZ ChRL, 9 stycznia 2024 r., www.mfa.gov.cn.

²⁷ A. Legieć, *op. cit.*

²⁸ B. Znojek, *VII szczyt CELAC w Buenos Aires – w stronę intensyfikacji współpracy regionalnej*, „Komentarz PISM”, nr 5/2023, 27 stycznia 2023 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

o polityce zagranicznej umożliwia zaś implementację w chińskim prawie jedynie takich przepisów, które nie zagrażają „publicznym interesom” ChRL. Brak ich definicji może ułatwić negocjowanie przez Chiny części zobowiązań prawnomiędzynarodowych.

Zgodnie z GIB celem społeczności międzynarodowej powinno być rozwiązywanie konfliktów metodami politycznymi, a jedną z najważniejszych zasad – brak ingerencji w sprawy wewnętrzne państw. Rolą Chin i innych podmiotów winno być wsparcie procesu negocjacyjnego, a nie bezpośredni w nim udział. Chińskie władze wymieniają w tym kontekście wojnę na Ukrainie, sytuację na Bliskim Wschodzie²⁹ i w Afganistanie³⁰, konflikty w Afryce, a nawet działania państw Pacyfiku³¹ związane z ociepleniem klimatu. W każdym z nich proces negocjacyjny powinien być inicjowany i prowadzony przez strony bezpośrednio zaangażowane, a nie przez aktorów zewnętrznych.

Realizacja inicjatyw i reakcje na świecie

Zgodnie ze znowelizowaną w lipcu ub.r. ustawą wyznaczanie kierunków polityki zagranicznej ChRL jest domeną Centralnej Komisji Spraw Zagranicznych w KC KPCh (jej przewodniczącym jest Xi), a MSZ tę politykę realizuje. Zadaniem organów państwowych w relacjach zagranicznych jest przede wszystkim podtrzymanie „socjalizmu z chińską charakterystyką”. Ustawa przewiduje jednak także wdrażanie zasad GIR, Pasa i Szlaku, GIB czy GIC jako osobistych inicjatyw przewodniczącego Xi Jinpinga.

Zadaniem organów państwowych w relacjach zagranicznych jest przede wszystkim podtrzymanie „socjalizmu z chińską charakterystyką”.

Cele zawarte w dokumentach koncepcyjnych są realizowane m.in. w formie deklaracji politycznych dotyczących wojny na Ukrainie, konfliktu Izraela z Hamasem, reformy Światowej Organizacji Handlu i regulacji w zakresie sztucznej inteligencji. Chińskie inicjatywy znajdują odzwierciedlenie także w deklaracjach chińsko-rosyjskich – przykładowo w dokumencie z lutego 2022 r.³² Rosja i Chiny potwierdziły współpracę opartą m.in. na „wspólnocie na rzecz przyszłości ludzkości”, a także realizację GIB i GIR.

Promocja chińskiego spojrzenia na społeczność międzynarodową adresowana jest głównie do państw Globalnego Południa. Wizję GIC wsparli w dokumencie końcowym przedstawiciele państw arabskich podczas chińsko-arabskiego dialogu partii politycznych w lipcu 2023 r.³³ W tym samym miesiącu, w trakcie forum na rzecz wspólnego rozwoju, minister spraw zagranicznych ChRL Wang Yi wspólnie z politykami z m.in. Wysp Salomona, Zimbabwe, Pakistanu i Białorusi podkreślał zaangażowanie w GIR³⁴. Od 2021 r. ponad 70 państw zadeklarowało się w ONZ jako partnerzy tej inicjatywy, chcąc skorzystać z przeznaczonych na ten cel (przez Chińczyków) funduszy w wysokości około 4 mld dol., m.in. na projekty poświęcone zmniejszaniu ubóstwa czy poprawie zdrowia publicznego³⁵. Chiny

²⁹ S. Nowacka, *Polityczne implikacje wojny w Strefie Gazy dla Bliskiego Wschodu*, „Biuletyn PISM”, nr 164 (2785), 13 listopada 2023 r., www.pism.pl.

³⁰ P. Kugiel, *Afganistan po dwóch latach rządów talibów*, „Biuletyn PISM”, nr 111 (2732), 11 sierpnia 2023 r., www.pism.pl.

³¹ Z. Nowak, *Małe państwa wyspiarskie – silna grupa interesów klimatycznych*, „Biuletyn PISM”, nr 6 (2425), 13 stycznia 2022 r., www.pism.pl.

³² J. Szczudlik, *Spotkanie Xi–Putin: otwarte wsparcie Chin dla celów polityki Rosji*, „Komentarz PISM”, nr 9/2022, 7 lutego 2022 r., www.pism.pl; *Joint statement of the Russian federation and the People’s Republic of China on the international relations entering a new era and the global sustainable development*, China Law Info Database, 4 lutego 2022 r., www.lawinfochina.com.

³³ *China-Arab states political parties dialogue held in NW China*, Xinhua, 14 lipca 2023 r., www.english.scio.gov.cn.

³⁴ *China to promote more positive, effective, sustainable measures to implement GDI: senior diplomat*, Xinhuanet, 10 lipca 2023 r., www.english.news.cn.

³⁵ *The practical achievements and global contributions of the Global Development Initiative*, MSZ ChRL, 18 października 2023 r., www.mfa.gov.cn.

PISM STRATEGIC FILE

deklarują również, że 28 państw azjatyckich (m.in. Pakistan, Tajlandia, Uzbekistan, Malesja i Kazachstan) współpracuje w ramach „wspólnoty na rzecz przyszłości ludzkości”³⁶.

Elementem interakcji ChRL z państwami rozwijającymi się jest nie tylko współpraca gospodarcza, ale też promocja chińskiego systemu politycznego i związane z tym budowanie kadr. Przykładem jest działająca w Tanzanii szkoła kształcąca elity, założona we współpracy KPCh z partiami politycznymi z m.in. Angoli, Mozambiku, Namibii, RPA i Zimbabwe³⁷. Kwestie polityczne były też ważnym elementem trzeciego forum Pasa i Szlaku w Pekinie, w październiku 2023 r. Oświadczenia, które chińskie władze opublikowały przy okazji spotkań dwustronnych przewodniczącego Xi z przywódcami Tajlandii, Wietnamu czy Urugwaju, potwierdzały poparcie tych państw dla chińskiej wizji stosunków międzynarodowych. Sformułowania wspierające³⁸ poszczególne inicjatywy chińskich władz udaje się też coraz częściej umieszczać w rezolucjach ONZ. Od pierwszego użycia formuły „wspólnoty na rzecz przyszłości ludzkości” w 2017 r. była ona często wykorzystywana w dokumentach organizacji³⁹, tym samym powodując, że chińskie inicjatywy stopniowo stają się elementem polityki Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Elementem interakcji ChRL z państwami rozwijającymi się jest też promocja chińskiego systemu politycznego i związane z tym budowanie kadr.

W ramach GIB Chiny deklarują przeszkolenie ponad 5 tys. osób z państw rozwijających się, m.in. w kwestii walki z terroryzmem, na wzór wcześniejszych szkoleń dla Afgańczyków, czy Pakistańczyków⁴⁰. ChRL będzie prowadzić konsultacje z innymi państwami na forach poświęconych bezpieczeństwu, np. China-Africa Peace and Security Forum, Middle East Security Forum, Xianshang Forum czy podczas konferencji Chiny – państwa Rogu Afryki. Przyjęcie GIB było głównym tematem ubiegłorocznego chińsko-afrykańskiego forum pokoju i bezpieczeństwa, w którym uczestniczyli przedstawiciele ponad 50 państw, w tym ministrowie obrony z Senegalu, Kamerunu czy Gabonu. Wdrażanie GIB ma się też odbywać w ramach istniejących platform współpracy wielostronnej, w których silną pozycję mają Chiny, tj. Konferencji Współpracy i Budowy Środków Zaufania (CICA), BRICS czy SzOW. Planowane rozszerzenie BRICS ma w ocenie Xi, wyrażonej podczas szczytu w RPA w sierpniu 2023 r., działać na rzecz większego zaangażowania organizacji w zapewnianie bezpieczeństwa międzynarodowego.

Poza pewnymi wyjątkami (np. Grecji biorącej udział w spotkaniach GIC czy Węgier – aktywnego uczestnika BRI) państwa UE nie zaangażowały się we współpracę z ChRL.

Chińskie inicjatywy są negatywnie oceniane przez Zachód, który traktuje je przede wszystkim jako narzędzia zmiany obecnych zasad funkcjonowania społeczności międzynarodowej⁴¹. Szczególnie krytycznie została odebrana GIB, uznana za sygnał zbieżności celów politycznych Chin i Rosji w odniesieniu do bezpieczeństwa Europy czy regionu Azji i Pacyfiku. Poza pewnymi wyjątkami (np. Grecji biorącej udział w spotkaniach GIC czy Węgier – aktywnego uczestnika BRI) państwa UE nie zaangażowały się we współpracę z ChRL. Słusznie uznają chińskie propozycje za skierowane do innych podmiotów i ukierunkowane na podważanie pozycji UE w relacjach z państwami rozwijającymi się. Podobnie jak USA, Unia Europejska też dostrzega w chińskich

³⁶ *Outlook on China's Foreign Policy on its Neighbourhood in the new era*, MSZ ChRL, 24 października 2023 r., www.mfa.gov.cn.

³⁷ P. Nantulya, *China's first political school in Africa*, Africa Center for Strategic Studies, 7 listopada 2023 r., www.africacenter.org.

³⁸ J. Szczudlik, *"Tell China's Stories Well": Implications for the Western Narrative*, „PISM Policy Paper”, nr 9 (169), wrzesień 2018, www.pism.pl.

³⁹ C.J. Fung, Shing-hon Lam, *Mixed report card: China's influence at the United Nations*, Lowy Institute, 18 grudnia 2022 r., www.loyyinstitute.org.

⁴⁰ A. Wang, *China to train 5000 security personnel from developing countries over next 5 years*, „South China Morning Post”, 25 lutego 2023 r., www.scmp.com.

⁴¹ *Speech by Ursula von der Leyen at the European China Conference 2023*, Mercator Institute for China Studies, 16 listopada 2023 r., www.merics.org.

PISM STRATEGIC FILE

inicjatywach zagrożenie dla przestrzegania prawa międzynarodowego i standardów demokratycznych na świecie.

Wnioski i perspektywy

Publikacja serii dokumentów programowych, a także przyjęcie ustawy o polityce zagranicznej wynikają z przekonania ChRL o konieczności uzyskania większego wpływu na społeczność międzynarodową. Chiny promują koncepcje zmian w społeczności międzynarodowej z kilku istotnych powodów. Jest to przede wszystkim forma „ucieczki do przodu” w ramach priorytetowego celu władz ChRL, czyli zwiększania bezpieczeństwa państwa, szczególnie istotnego w obliczu słabnącego wzrostu gospodarczego i nieuchronnej z ich perspektywy konfrontacji z USA. Chiny szukają wsparcia dla swojej polityki i prezentują zainteresowanym państwom ramy możliwej współpracy, aby stworzyć bardziej korzystne dla siebie warunki rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi. Nowe inicjatywy międzynarodowe są promowane przez Xi i pozostaną aktualne tak długo, jak sprawuje on władzę w ChRL. Część z nich (np. GIC czy „wspólnota na rzecz przyszłości ludzkości”) są też adaptacją wcześniejszych konceptów do aktualnej sytuacji międzynarodowej.

Chiny chcą poprawić swój wizerunek na świecie, szczególnie w państwach Globalnego Południa. Stąd ogólnikowy, ale pozytywny dla państw rozwijających się (szczególnie tych o autorytarnym systemie politycznym) ton tych dokumentów. Wizja społeczności międzynarodowej nie jest przez ChRL formułowana wprost, a jej sporą część zajmują odwołania do postanowień Karty NZ, równości wszystkich państw, poszanowania ich systemu politycznego i wybranej drogi rozwoju. Te ogólnikowe dokumenty są też krytyczne wobec Zachodu oraz wartości demokratycznych ocenianych jako

Wizja społeczności międzynarodowej jest zorientowana na wzmacnianie podziałów między państwami demokratycznymi i autorytarnymi, polaryzację.

jednostronne i nieuwzględniające lokalnych uwarunkowań. Wynikająca z opublikowanych dokumentów – a niezależna od często uniwersalistycznego języka o „globalnej wspólnotcie” – wizja społeczności międzynarodowej opiera się na budowie dychotomicznego świata, prezentując model chiński (rozwojowy lub w wymiarze bezpieczeństwa)

jako lepszą ofertę dla innych państw od propozycji Zachodu. Jest to oferta zorientowana na wzmacnianie podziałów między państwami demokratycznymi i autorytarnymi, na polaryzację społeczności międzynarodowej. Chińskie inicjatywy wspierają taki jej model, który opiera się na prymacie interesów rozwojowych państwa nad przestrzeganiem praw człowieka, rozluźnia zasady użycia siły w stosunkach międzynarodowych oraz neguje wartości demokratyczne. Nierzadko są skierowane wprost do elit, którym Chiny oferują konkretne projekty, wzmacniając ich władzę (ale już nie dobrobyt społeczeństwa), a w zamian otrzymując poparcie na forum międzynarodowym.

Prezentowany przez Chiny obraz współczesnego świata, z dysfunkcyjnym globalnym zarządzaniem spowodowanym hegemonicznymi zapędami USA i ich zimnowojenną mentalnością, ma też służyć zyskaniu przychylności wobec chińskich rozwiązań. Odniesienia do Karty NZ i samej ONZ pozwalają lepiej ukryć dążenie Chin do globalnej dominacji. Władze ChRL mają głębokie przekonanie, m.in. z powodów historycznych i trwałości chińskiej cywilizacji, o swoim prawie do kreowania nowego modelu funkcjonowania społeczności międzynarodowej.

Próba wprowadzenia w życie koncepcji ChRL skierowanej do społeczności globalnej (przy zawartym w nich ogólnym odniesieniu do ONZ i braku propozycji konkretnych rozwiązań) mogłaby oznaczać faktyczny demontaż prawa międzynarodowego i manipulację działaniem RB ONZ. W sytuacji sporów międzynarodowych oznaczałoby to m.in. brak możliwości ich rozwiązania na gruncie prawnym, a także politycznym, zgodnie z obecnym schematem w ramach Rady Bezpieczeństwa. Przy dysproporcjach potencjału między ChRL a resztą państw rozwijających się Chiny miałyby możliwość egzekwowania korzystnych dla siebie rozwiązań, np. w sporach na Morzu Południowochińskim.

PISM STRATEGIC FILE

Gotowość państw do współpracy z Chinami wynika z chęci umocnienia się pozycji reżimów autorytarnych w relacjach z USA i UE, niechęci do Zachodu, a także z nadziei, że działania ChRL będą w stanie zwiększyć podmiotowość państw rozwijających w społeczności międzynarodowej. Do pewnego stopnia są one gotowe zaakceptować chińskie przewodnictwo w tej współpracy. Zależy to jednak często od konkretnej sytuacji i strategicznych interesów poszczególnych państw, np. Arabia Saudyjska nadal zainteresowana jest współpracą z USA w sferze bezpieczeństwa mimo świadomości chińskich ograniczeń w tej kwestii. Podobnie jest w Azji Centralnej czy w Afryce, której państwa chętnie deklarują zacieśnianie relacji z Chinami, wykorzystując to jako argument w stosunkach z UE czy USA. Inne państwa (jak Indie czy Rosja) starają się także promować własne pomysły na przyszłość systemu międzynarodowego, często odmienne od chińskiego spojrzenia. Dlatego przeciwdziałanie wdrażaniu chińskiej koncepcji powinno szczególnie obejmować wskazanie elementów szkodliwych dla państw rozwijających się, ale także dla systemu międzynarodowego opartego na prawie. Dotyczy to m.in. zgodnego z chińską retoryką słownictwa używanego w ONZ. Ważne będą też nie tyle ustępstwa UE czy USA wobec postulatów państw rozwijających, co realizacja oferty składanej im przez Zachód, w tym UE, dotyczącej np. rozwoju infrastruktury. Obejmuje to m.in. unijny program Global Gateway⁴² czy strategię UE wobec Ameryki Łacińskiej⁴³. Warto, aby te propozycje były atrakcyjne np. dla lokalnych firm, ułatwiały im dostęp do nowych technologii, a także sprzyjały poprawie przejrzystości w życiu publicznym.

---

⁴² E. Kaca, *Unijna strategia „Brama na świat”: szanse i wyzwania*, „Biuletyn PISM”, nr 31 (2450), 17 lutego 2022 r., www.pism.pl.

⁴³ B. Znojek, *Nowa koncepcja relacji UE z Ameryką Łacińską i Karaibami*, „Biuletyn PISM”, nr 84 (2705), 29 czerwca 2023 r., www.pism.pl.